

Priopćenja

Datacija u buli pape Nikole V. o samostanu na Košljunu (28. veljače 1448.)

Slavko KOVAČIĆ

U osmom broju ovog časopisa prof. Gabrijel Štokalo objavljuje latinski originalni tekst i hrvatski prijevod bule pape Nikole V. (1447–1455.) kojom papa, na molbu krčkih knezova Frankopana, pretvara bivšu benediktinsku opatiju sv. Marije na Košljunu u franjevački samostan.¹ Prije samog teksta u odlomku pod naslovom „Paleografsko-diplomatičke opaske” opisuje ukratko sam izvorni dokument koji se dobro očuvan nalazi u arhivu franjevačkog samostana na Košljunu.² Premda po struci matematičar, a ne povjesničar, ali čovjek temeljite klasične izobrazbe, uspješno svladava zadatak objavljivanja izvornog teksta i prijevoda. U bilješkama upozorava na varijante dosadašnjih priređivača u čitanju istog teksta, a to su Fabijanić (po originalu bule) i Wadding (po registru u Vatikanskom arhivu).³ Poslije teksta u odlomku koji je naslovljen riječima: „Bula datirana za sedisvakancije” pisac upozorava da „ni Fabijanić, ni Brusić, ni Velnić nisu obratili pažnju na jednu veliku pogrešku da je, naime, bula datirana u vrijeme kad je papinska stolica bila nepopunjena...” Zatim kaže: „Ne znam da li su Vatikanski registri popratili kakvom bilješkom ovu anomaliju...” pa malo dalje: „Wadding, odnosno njegovi izdavači svakako vode računa o ovom nezgodnom datumu...” Na kraju zaključuje da bula „nije mogla biti izdana u vrijeme sedisvakancije, pa je najvjerojatnije izdana 27. veljače 1448.”⁴

Navedene izjave potakle su na ovaj osvrt. Treba odmah reći da se uopće ne radi ni o kakvoj „pogreški”, „anomaliji” ili „nezgodnom datumu”, nego o sasvim pravilnom i u ono doba redovitom slučaju datiranja po tzv. stilu Inkarnacije („ab Incarnatione Dominica”) po kojem je godina počinjala od 25. ožujka, a po firentinskom načinu brojenja godina (calculus Florentinus) godine su se postcipirale. Papa je Eugen IV. godine

1 G. ŠTOKALO, *Bula „Ad decorem” pape Nikole V. (1447–1455.) magna charta franjevačkog Košljuna*, *Croatica christiana periodica* V (1981.) br. 8, str. 127–134, tekst str. 128–131.

2 Ondje str. 127.

3 Bilo bi zgodno da je za usporedbu uzet tekst Waddingova izvora, tj. registra u Vatikanskom arhivu, što međutim nije od bitne važnosti jer priređivač ovdje slijedi tekst originalnog dokumenta nesumnjive izvornosti.

4 Ondje str. 132–133.

1445. (dakle tri godine prije izdavanja bule o kojoj je ovdje riječ!) uveo za ovu vrstu papinskih dokumenata obvezatno datiranje firentinskim načinom. Današnji se način računanja godina od 1. siječnja (stilus Circumcisionis) u datiranju bula javlja tek u posljednjim godinama pape Grgura XIII. (1572–1585.), a konačno je uveden 1691, u vrijeme pape Inocenta XII. Stilus Incarnationis i dalje se održao u datiranju bula imenovanja biskupa. Što je rečeno, vrijedi za bule, a druge su vrste papinskih dokumenata istodobno datirane na drugi način.⁵ Prema tome, ova „anomalija” nije poteškoća koja bi na bilo koji način mogla staviti u pitanje autentičnost bule, nego upravo znak njezine izvornosti.

U prevođenju datuma bule na naš današnji način datiranja, kad je u pitanju kraj mjeseca veljače a dan označen na stari rimski način, treba pripaziti ne radi li se o prestupnoj godini kao što je slučaj s godinom 1448. jer se onda broj dana povećava za jedan. Tako u našem slučaju „tertio Kalendas Martii” odgovara datumu 28. veljače. Zaključak je jasan i siguran: *Bula „Ad decorem” datirana je 28. veljače 1448.*

Ovaj osvrt nema nipošto polemičku svrhu. Jednostavno smatramo da je dobro u našem crkvenopovijesnom časopisu, kad smo ga napokon ponovno dobili i uhodali, upozoriti na neke našoj znanstvenoj javnosti manje poznate činjenice iz kronologije papinskih dokumenata kojih je u nas sačuvan lijep broj da se po mogućnosti izbjegnu nepreciznosti i suvišna domišljanja. U povijesnoj znanosti koja mnogima izgleda najlakša, a netko je s pravom rekao da je upravo zato „omnium scientiarum difficillima”, ionako ima previše opasnosti.

5 Usp. A. CAPPELLI, *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*, Milano, 1969, str. 15.